യുദ്ധത്തിന്റെ പരിണാമം

ധർമ്മക്ഷേത്രമായ കുരുക്ഷേത്രത്തിൽ വച്ചു നടന്ന ഭാരതയുദ്ധം തുടങ്ങുമ്പോൾ രണ്ടു ചേരിക്കാരും തമ്മിൽ ചെയ്ത കരാർ ഇപ്രകാരമായിരുന്നു: "യുദ്ധം നടക്കാത്ത സമയങ്ങളിൽ ഇരുകക്ഷിയും പണ്ടേപ്പോലെ പരസ്പരപ്രീതിയോടെ വർത്തിക്കണം. യുദ്ധം തുടങ്ങിയാൽ, ഗജാശ്വരഥങ്ങളിലിരിക്കുന്നവർ ആ നിലയിലുള്ളവരോടേ എതിർക്കാവൂ, കാലാൾ കാലാളോടും. അണിവിട്ടുപോയവനെ കൊല്ലരുത്. വയോവീര്യോത്സാഹങ്ങളിൽ കിടനിൽക്കുന്നവരോടു പറഞ്ഞറിയിച്ചിട്ടേ നേർക്കാവൂ, ഓർക്കാതെയും ക്ഷീണിച്ചുമിരിക്കുന്നവരോടരുത്. മറ്റൊരാളോടു നേരിടുന്നവനെ, പ്രമാദം പറ്റിയവനെ, പിന്തിരിഞ്ഞവനെ, ആയുധം തീർന്നവനെ, കവചം പോയവനെ, ഒന്നും ഒരുവിധവും കൊല്ലരുത്. സൂതന്മാർ, കുതിരകൾ, ആയുധച്ചുമട്ടുകാർ, വാദ്യക്കാർ എന്നിവരെയൊന്നും ഉപദ്രവിക്കരുത്." ചുരുക്കത്തിൽ, എതിരാളിയുടെ കുറവുകൊണ്ടല്ല, സ്വന്തം മികവുകൊണ്ടുതന്നെ ജയിക്കാൻ നോക്കണമെന്നർഥം - കുറ്റമറ്റ ധർമ്മയുദ്ധം!

യുദ്ധത്തിന്റെ ആദ്യദിവസങ്ങളിൽ ഈ കരാറെല്ലാം ഏറെക്കുറേ പാലിക്കപ്പെട്ടു. പിന്നീട് അതുമിതുമായി ലംഘിക്കപ്പെട്ടുതുടങ്ങി. പാണ്ഡവപക്ഷം, എതിർപക്ഷത്തിലുള്ള മിക്ക മഹാരഥന്മാരെയും വീഴ്ത്തിയതു യുദ്ധധർമ്മത്തിന്നെതിരായിട്ടാണ്; ഒടുക്കം ദുര്യോധനനെയും. അങ്ങനെ വല്ലപാടും വിജയം നേടിയ പാണ്ഡവർ സന്ധ്യക്കു ജയഘോഷത്തോടെ കൂടാരങ്ങളിലേക്കു തിരിച്ചു.

പടക്കളത്തിൽ ദുര്യോധനൻ തുട ചതഞ്ഞു വീണു മേലാകെ മണ്ണുപുരണ്ടു ചുറ്റു

പാടും നോക്കിക്കൊണ്ടു കിടക്കുകയാണ്. അപ്പോൾ അയാളെ ഒടുക്കമൊന്നു കാണുവാനായി സഞ്ജയൻ അവിടെ വന്നു. ദുര്യോധനൻ പാമ്പിനെപ്പോലെ ചീറ്റിക്കൊണ്ട്, കണ്ണുകളിൽ കോപാശ്രു നിറഞ്ഞുകൊണ്ട്, കൈ നിലത്തിട്ടുരച്ചു കൊണ്ട്, മുടി ചിന്നു മാറ് തലയാട്ടിക്കൊണ്ടും പല്ലിറുമ്മിക്കൊണ്ടും പറഞ്ഞു:

"ഭീഷ്മർ, കർണൻ, ദ്രോണർ മുതലായവരൊക്കെയിരുന്നിട്ടും, പതിനൊന്നക്ഷൗഹിണിപ്പടയുണ്ടായിരുന്നിട്ടും, ഞാൻ ഈ നിലയിലായി – കാലത്തെ ആർക്കും കവച്ചുകടക്കരുതല്ലോ. ഇനി എന്റെ പക്ഷത്തിൽ ബാക്കിയുള്ളവരോടു പറയണം, ഭീമൻ മുറതെറ്റിച്ചാണ് എന്നെ വീഴ്ത്തിയതെന്ന്. ഇതൊന്നു മാത്രമല്ല, പല കടുംകൈകളും പാണ്ഡവർ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അവർ അവയെച്ചൊല്ലി സജ്ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ നിർവേദം കൊള്ളും. അധർമ്മം കൊണ്ടു ജയിച്ചിട്ട് ആർക്കു സന്തോഷിപ്പാൻ കഴിയും? ആരവരെ അനുമോദിക്കും? തുട ചതഞ്ഞു വീണ എന്റെ തലയിൽ ഭീമൻ ചവട്ടിയതിൽക്കവിഞ്ഞ് ഒരദ്ഭുതമുണ്ടോ? ബന്ധുക്കളുടെയിടയിൽ പ്രതാപത്തോടും ശ്രീയോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന ഒരുവനോടാണ് ഒരാളിതു ചെയ്തതെങ്കിൽ ബഹുമാനിക്കാമായിരുന്നു. എന്റെ അച്ഛനമ്മമാർ ദുഃഖിക്കുമ്പോൾ, യുദ്ധധർമ്മമറിയുന്ന അവരോടു ഞാൻ പറഞ്ഞതായി പറയണം: "ഞാൻ യജ്ഞം ചെയ്തു, ഭരിക്കേണ്ടവരെ ഭരിച്ചു; ഭൂമിയടക്കി വാണു. ശത്രുക്കളുടെ തലയിൽ കാൽവച്ചു – ആർക്കുള്ളൂ എന്റേതിനേക്കാൾ നല്ല അവസാനം? പ്രധാനരായ രാജാക്കളുടെ മേൽക്കോയ്മ നടത്തി, സുദുർലഭമായ മാനം നേടി, ലക്ഷണമൊത്ത കുതിരകളിൽ യാത്രചെയ്തു – ആർക്കുള്ളൂ എന്റേതിനെക്കാൾ നല്ല അവസാനം? ഭാഗ്യവശാൽ, ഞാൻ ശത്രുക്കൾക്കു കീഴടങ്ങിയിട്ടല്ല അവർ ജയിച്ചത്; ഭാഗ്യവശാൽ, എന്റെ വിപുലമായ ഐശ്വര്യം ഞാൻ മരിച്ചിട്ടാണ് അന്യനിലേക്കു ചെല്ലുന്നത്. ഉറങ്ങുമ്പോഴോ ഓർക്കാപ്പുറത്തോ കൊല്ലുമ്പോലെയാണ്, വിഷം തന്നു കൊല്ലുമ്പോലെയാണ് എന്നെ കൊന്നത്. അശ്വത്ഥാമാവിനോടും കൃതവർമ്മാവിനോടും കൃപരോടും പറയണം, നിങ്ങൾ പലതവണ അധർമ്മം ചെയ്ത പാണ്ഡവരെ വിശ്വസിച്ചുപോകരുതേ!" തുടർന്ന് ദുര്യോധനൻ ആളുകളോടായി പറഞ്ഞു:

"ഞാൻ എനിക്കു വേണ്ടി മരിച്ചവരുടെ ഒപ്പമെത്താൻ വെമ്പുകയാണ്. എന്റെ സഹോദരി, ദുശ്ശള, അവളുടെ ഭർത്താവും സഹോദരന്മാരും മരിച്ചതു കേട്ടു കരഞ്ഞു കരഞ്ഞ് എന്താവുമോ, ആവോ! മക്കളുടേയും അവരുടെ മക്കളുടേയും ഭാര്യമാരോടുകൂടി എന്റെ അച്ഛനും അമ്മയും എങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടുമോ, ആവോ! തീർച്ചയായും ലക്ഷണന്റെ അമ്മ ഭർത്താവും മകനും മരിച്ചതിനാൽ പെട്ടെന്നു മരിച്ചുപോകും. പുണ്യവും ത്രൈലോക്യപ്രസിദ്ധവുമായ സമന്തപഞ്ചകത്തിൽക്കിടന്നു മരിക്കുകയാൽ ഞാൻ ശാശ്വതലോകങ്ങൾ നേടും."

രാജാവിന്റെ ഈ വിലാപം കേട്ട ജനസഹസ്രങ്ങൾ കണ്ണും നിറച്ച് അങ്ങുമിങ്ങും പാഞ്ഞുപോയി. ഭൂമിയാകെ ഒരു മുഴക്കത്തോടെ കുലുങ്ങി; ദിക്കുകൾ മങ്ങി.

മറ്റെങ്ങോ ആയിരുന്ന കൃപകൃതവർമ്മാശ്വത്ഥാമാക്കൾ, യുദ്ധത്തിൽ വളരെ പരിക്കുകളേറ്റിട്ടുണ്ടെങ്കിലും കൗരവപ്പടയിൽ മരിക്കാതെ ശേഷിച്ച ആ മൂന്നുപേർ, വിവരമറിഞ്ഞു തേരിൽ പാഞ്ഞു വന്നു ചോരയിലാണ്ടു നിലത്തു കിടന്നുരുളുന്ന ദുര്യോധനനെ കണ്ടു. എല്ലാവരും ഇറങ്ങിച്ചെന്ന് അയാളുടെ അടുത്തു നിലത്തിരുന്നു. അശ്വത്ഥാമാവ് കണ്ണീരുമായി പലതും പറഞ്ഞു വിലപിച്ചു. അപ്പോൾ ദുര്യോധനൻ ആശ്വസിപ്പിച്ചു: "ഇതുതന്നെയാണ് മനുഷ്യന്റെ വിധി. രാജാവായിട്ടും ഞാൻ വീണു. ഭാഗ്യവശാൽ, യുദ്ധത്തിൽ തോറ്റോടിയിട്ടല്ല. പാപികൾ കള്ളത്തരംകൊണ്ടാണ് എന്നെ കൊന്നത്. ഭാഗ്യവശാൽ നിങ്ങളെ ഈ ജന

നാശത്തിൽനിന്നു മുക്തരായി കാണുവാനും സാധിച്ചു - അതെനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. എന്നെച്ചൊല്ലി വ്യസനിക്കരുത്; വേദങ്ങൾ പ്രമാണമാണെങ്കിൽ, ഞാൻ അക്ഷയലോകങ്ങൾ നേടിയിരിക്കുന്നു. കൃഷ്ണന്റെ പ്രഭാവമറിഞ്ഞിട്ടും, ഞാൻ ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തിൽ നിന്നനങ്ങിയില്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ എന്റെ ജയത്തിനുവേണ്ടി ആവുന്നതൊക്കെ ചെയ്തു. പക്ഷേ, വിധി കവച്ചുകടക്കാവതല്ലല്ലോ."

ഇത്രയും പറഞ്ഞു കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞും വേദനകൊണ്ടു ഞെരുങ്ങിയും മിണ്ടാതായ ദുര്യോധനനോടു ക്രോധം കൊണ്ടു കത്തിക്കാളുന്ന അശ്വത്ഥാമാവ് കൈതിരുമ്മിക്കൊണ്ടും തൊണ്ടയിടറിക്കൊണ്ടും പറഞ്ഞു: "ആ ദുഷ്ടന്മാർ കൊടുംക്രൂരതകാട്ടി എന്റെ അച്ഛനെ വധിച്ചു; അതിലും എനിക്കത്ര വ്യസനമില്ല, അങ്ങയുടെ ഈ സ്ഥിതി കാണുമ്പോൾ. ഞാനിതാ, എന്റെ സുകൃതങ്ങളെപ്പിടിച്ചാണയിടുന്നു: ഇന്നു ഞാൻ സർവ പാഞ്ചാലരേയും, വാസുദേവൻ കാണെത്തന്നെ കാലനൂർ പൂകിക്കും- അതിനു താങ്കൾ അനുവാദം തരുമാറാകണം."

ഇതുകേട്ട ഉടനെ ദുര്യോധനൻ കൃപരോടു പറഞ്ഞു: "ആചാര്യാ, വേഗത്തിൽ നിറകുടം കൊണ്ടുവരൂ." കൃപർ പോയി അതു കൊണ്ടുവന്നപ്പോൾ തുടർന്നു: "എന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് ദ്രോണപുത്രനെ സേനാപതിയായഭിഷേചിക്കൂ; ബ്രാഹ്മണൻ രാജാവിന്റെ കല്പന കിട്ടിയിട്ടേ യുദ്ധം ചെയ്യാവൂ എന്നാണ് ധർമ്മജ്ഞന്മാരുടെ അനുശാസനം."

കൃപർ അതു നടത്തി. ദ്രൗണി രാജാവിനെ ആശ്ലേഷിച്ചു വിടവാങ്ങി ആർത്തു വിളിച്ചുകൊണ്ടു മറ്റു രണ്ടുപേരോടുകൂടി അവിടം വിട്ടു.

മുമ്പു പലപ്പോഴും കൗരവസഭയിൽ ഭീഷ്മകർണഗാന്ധാരസിന്ധുരാജാദിബന്ധുക്കളുടെ മധ്യത്തിൽ പ്രതാപത്തോടും ശ്രീയോടും കൂടി ഞെളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ദുര്യോധനൻ കാണിച്ച അഹങ്കാരത്തിലും സ്വപ്രത്യയസ്ഥൈര്യത്തിലും എതിരാളികളോടുള്ള അവജ്ഞയിലും മറ്റും മറ്റും ആദരണീയമായ ഒരംശമുണ്ടെന്ന് ആർക്കാനും തോന്നിയിരിക്കുമോ? എന്നാൽ ഇന്ന്, ഈ മൃത്യുരംഗത്തിൽ നിലത്തു വീണു പ്രാണവേദനകൊണ്ടു ഞെരുങ്ങുമ്പോഴും അയാളിൽ അതേ ഭാവങ്ങൾ അതേ അളവിൽ നിലനിൽക്കുന്നതു കാണുമ്പോൾ അതിലൊരു സ്ഥിരസത്വതയുണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ നാം നിർബദ്ധരാകുന്നു. ഏതായാലും ഈ സ്ഥിതിയിൽ അയാളുടെ തലയിൽ ചവിട്ടുവാൻ ആർക്കും കാലുപൊങ്ങുകയില്ല.

അതിനുംപുറമെ, ദുര്യോധനൻ തന്റെ വൃദ്ധരായ മാതാപിതാക്കളേയും ആരോമലായ ഭാര്യയേയും ഓർക്കുന്നതിനു മുമ്പേ, തങ്ങളുടെ ഏക സഹോദരിയായ ദുശ്ശളയെച്ചൊല്ലി വ്യസനിക്കുന്നതും നോക്കുക; ആ ഹൃദയോന്നതിക്കു മുമ്പിൽ, ആ ആഭിജാത്യത്തിനു മുമ്പിൽ ഒരിറ്റു കണ്ണുനീർ തൂകാതിരിപ്പാൻ ആർക്കു സാധിക്കും?

*   *   *   *

അവർ - കൃപകൃതവർമ്മാശ്വത്ഥാമാക്കൾ - മൂന്നുപേരും പാണ്ഡവരുടെ പാളയത്തിന്നടുത്തെത്തി. കൂട്ടത്തിൽ പറയട്ടെ, പാണ്ഡവർ അവിടെയുണ്ടായിരുന്നില്ല. "ഇന്നു മംഗളത്തിനുവേണ്ടി നാം പാളയത്തിൽ നിന്നു പുറത്തു പാർക്കണം" എന്നു പറഞ്ഞു കൃഷ്ണൻ അവരെയും സാത്യകിയേയും കൂട്ടി ഓഘവതീനദിയുടെ തീരത്തിൽ ചെന്നുകൂടിയിരുന്നു.

ദ്രൗണി, ശിബിരദ്വാരത്തിൽ വച്ചു കൃപകൃതവർമ്മാക്കളോടു പറഞ്ഞു:

"ഞാൻ ശിബിരത്തിൽ കടന്നു കാലനെപ്പോലെ പ്രവർത്തിക്കും. ഒറ്റയൊരുത്തനും നിങ്ങളുടെ അടുക്കൽനിന്നു ജീവനുംകൊണ്ടു പോകാതിരിപ്പാൻ ശ്രദ്ധിച്ചുനിൽക്കണം." എന്നിട്ടയാൾ ശിബിരത്തിലേക്കു ചാടിക്കടന്നു. തനിക്ക് ആ സ്ഥലമെല്ലാം അറിയാം. അയാൾ നേരെ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കിടക്കുന്ന മുറിയിലേക്കു ചെന്നു.

യുദ്ധശ്രാന്തനായ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ, മാലകൾ

വിതാനിച്ചു നറുമണം പുകച്ച അറയിൽ വെള്ളവിരിപ്പു വിരിച്ച വലിയ മെത്തയിൽ, ഒരു ഭയവുമില്ലാതെ സ്വൈരമായി കിടന്നുറങ്ങുകയാണ്. ദ്രൗണി അയാളെ ചവിട്ടിയുണർത്തി. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ഉണർന്നുനോക്കി. ദ്രൗണിയെ കണ്ടറിഞ്ഞു ചാടിയെഴുന്നേൽക്കാൻ ഭാവിക്കുമ്പോഴേക്കു ദ്രൗണി അയാളുടെ തലമുടിക്കു പിടിച്ചുവലിച്ചു താഴെയിട്ടു ചവിട്ടി. മയക്കം പോകാതെ പരിഭ്രമിച്ചിരുന്ന ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്ന് അനങ്ങാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ദ്രൗണി അയാളുടെ കഴുത്തിലും നെഞ്ചിലും ചവുട്ടിനിന്നു ഞെക്കിക്കൊല്ലാൻ തുടങ്ങവേ, ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മാന്തിയൊഴിക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടു ഞരങ്ങി: "ആചാര്യപുത്രാ, എന്നെ ശസ്ത്രംകൊണ്ടു കൊന്നേക്കൂ, താമസിക്കേണ്ട. മനുഷ്യശ്രേഷ്ഠാ, അങ്ങയുടെ കൈകൊണ്ടു ഞാൻ സുകൃതലോകങ്ങളിലേക്കു പോകട്ടെ."

"ഗുരുഘാതികൾക്കു കുലപാംസന, ലോകങ്ങളില്ല" -ദ്രൗണി പറഞ്ഞു: "അതുകൊണ്ടു നിന്നെ ശസ്ത്രംകൊണ്ടു കൊന്നുകൂടാ." ഇതും പറഞ്ഞ് അയാളുടെ മർമ്മങ്ങളിൽ പെരുവിരൽ ഊന്നിയമർത്തി കഥകഴിച്ചു.

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ മരണഞരക്കംകൊണ്ട് അവിടെയുള്ള സ്ത്രീകളും കാവൽക്കാരും ഉണർന്നു. അവർ ആ ഞെക്കിക്കൊല കണ്ടു 'ചെകുത്താനാണ്' എന്നുറപ്പിച്ചു നടുങ്ങി മിണ്ടാതെ കിടന്നതേ ഉള്ളൂ.

ദ്രൗണി പിന്നെ പുറത്തു കടന്നു മറ്റു ശിബിരങ്ങളിലേക്കു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ആ സ്ത്രീകളും കാവൽക്കാരും 'വേഗം ഓടിവരണേ' എന്നു നിലവിളികൂട്ടി. കൂടാരങ്ങളിലാകെ ബഹളമായി. ദ്രൗണിയോ, മുന്തിയ മുന്തിയ ആളുകളെച്ചെന്നു ചവിട്ടിക്കൊന്നു. തുടർന്നു വാളൂരിപ്പിടിച്ചു കൈക്കൽപ്പെട്ടവരെയെല്ലാം വെട്ടിവീഴ്ത്തുകയായി. അവരുടെ ചോരതെറിച്ച് അയാൾ കൂടുതൽ ഭയങ്കരനായി. അതുകണ്ട് ആളുകൾ അയാളെ രാക്ഷസനെന്നു കരുതി കണ്ണു ചിമ്മി. ദ്രൗപദിയുടെ അഞ്ചു പുത്രന്മാരും മറ്റും എതിർത്തു നോക്കി. എന്നാൽ ദ്രൗണി അവരെയെല്ലാം വയറുപൊളിച്ചും കൈവെട്ടിയും തലയരിഞ്ഞും വായിൽ വാൾ കടത്തിയും മറ്റും ബലികഴിച്ചു. ശിഖണ്ഡിയെ – ഭീഷ്മരുടെ എതിരാളിയെ – അംബയുടെ പുരുഷാവതാരത്തെ – മൂന്നു തുണ്ടമാക്കിയിട്ടു.

ആളുകൾ ഉറക്കപ്പിച്ചും ഭയവും പിടിപെട്ട് അങ്ങുമിങ്ങും പായുകയായി. അവർക്ക് ആയുധവും വസ്ത്രവുമൊന്നും കൈയിൽ കിട്ടിയില്ല. ചിലർ നിലത്തുതന്നെ അമർന്നു കിടന്നു. അവരെ, പകച്ചു പായുന്ന ആനകൾ ചവിട്ടിയരച്ചു. ആളുകളുടെ പലതരം നിലവിളികൾകൊണ്ടു കൂടാരമാകെ മുഴങ്ങി.

ശിബിരത്തിൽനിന്നു പുറത്തു ചാടി ഓടാൻ ചെന്നവരെ ദ്വാരദേശത്തുവച്ചു കൃപരും കൃതവർമ്മാവും കൊന്നുവീഴ്ത്തി. ആയുധകവചാദികളില്ലെങ്കിലും, തൊഴുതുകുമ്പിട്ടുനിന്നാലും, ഒരുവനേയും അവർ വിട്ടില്ല. അവർ പിന്നെ ദ്രൗണിയെ പ്രീണിപ്പിക്കാനായി കൂടാരങ്ങൾക്കു മൂന്നുവശവും തീയും കൊടുത്തു. ആ വെളിച്ചത്തിൽ ദ്രൗണി നടന്നു കൈമിടുക്കോടെ വെട്ടിക്കൊല നടത്തി. പാഞ്ഞടുക്കുന്നവരെയും പാഞ്ഞൊഴിയുന്നവരെയും ഒരുവനേയും കൈയൊഴിച്ചില്ല. മുഴുവൻ ചത്തവരും പാതിചത്തവരുമായ ആളുകളെക്കൊണ്ടും ഗജാശ്വങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഭൂമി ഭീമദർശനമായി. സർവത്ര കൂട്ടനിലവിളിതന്നെ. ഒടുക്കം അതു നേർത്തു നേർത്തു മൂളലായി, ഞരക്കമായി, അടങ്ങി.

പ്രഭാതമായി. മനുഷ്യച്ചോരയിലാണ്ട ദ്രൗണിയുടെ വാൾപ്പിടി കൈപ്പടത്തോടൊട്ടിപ്പിടിച്ച് ഒന്നായിത്തീർന്നതുപോലായി. രാത്രി ആളുകളുറങ്ങി എത്രയ്ക്കു നിശ്ശബ്ദമായ ശിബിരത്തിലേക്കോ താൻ കടന്നു ചെന്നത്, ആളുകൾ കൊല്ലപ്പെട്ട് അത്രയും നിശ്ശബ്ദമായ ശിബിരത്തിൽനിന്ന് അയാൾ പുറത്തേക്കും പോന്നു.

പുറത്തു വന്നു മൂന്നുപേരും കഥയെല്ലാം പരസ്പരമറിയിച്ചു കൈകൊട്ടി 'ഭാഗ്യം ഭാഗ്യം!' എന്നാർത്തു വിളിച്ചു, എന്നിട്ടവർ ദുര്യോധനന്റെ അടുക്കലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

അവർ ചെല്ലുമ്പോഴേക്കു ദുര്യോധനനിൽ നന്നെക്കുറച്ചേ ജീവൻ ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. വേദന മുഴുത്തും ശ്വാസം എടുത്തു വലിച്ചും ചോര ഛർദ്ദിച്ചും നിലത്തു ചൈതന്യമറ്റുരുളുകയാണ്. കടിച്ചുവലിക്കാൻ വെമ്പുന്ന കുറുക്കന്മാർ വന്നു ചുഴ്ന്നിരിക്കുന്നു; അയാൾ നന്നേ പണിപ്പെട്ട് അവയെ ആട്ടിയകറ്റുന്നുണ്ട്.

ചോരയിലാണ്ട ഈ മൂന്നുപേരും കുതിച്ചുംകൊണ്ടു ചെന്ന് അടുത്തിരുന്നു. ദ്രൗണി പറഞ്ഞു: "ദുര്യോധനാ, ജീവിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. കേൾക്കാൻ കൊതിക്കുന്നതു കേട്ടോളൂ; പാണ്ഡവരിൽ വാസുദേവനും സാത്യകിയുമുൾപ്പെടെ ഏഴുപേരും നമ്മളിൽ ഞങ്ങൾ മൂന്നുപേരും മാത്രമേ ഇനി ബാക്കിയുള്ളൂ. ദ്രൗപദിയുടെ മക്കളും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനും പാഞ്ചാലന്മാരുമൊക്കെ കൊല്ലപ്പെട്ടു. ചെയ്തതിനെല്ലാം പകരം വീട്ടി. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ ഞെക്കിക്കൊന്നു."

ദുര്യോധനൻ വീണ്ടുമൊരു ചൈതന്യം വന്നു പറഞ്ഞു: "എനിക്കു ഭീഷ്മരും കർണനും ദ്രോണരും ചെയ്തുതരാത്തതു നിങ്ങൾ മൂന്നുപേരും കൂടി ചെയ്തുതന്നു. ആ ചെറ്റ ശിഖണ്ഡിയെ കൊന്നതിൽ ഞാനിന്നു ഇന്ദ്രനെപ്പോലെയായി. നിങ്ങൾക്കു നല്ലതു വരട്ടെ. സ്വസ്തി. ഇനി സ്വർഗത്തിൽ കാണാം."

അയാളുടെ ശബ്ദം നിന്നു. പ്രാണൻ വെടിഞ്ഞു. അയാളുടെ ശരീരം ഭൂമിയിലമർന്നു; പ്രാണൻ വിണ്ണേറി.

ഇങ്ങനെയാണ് മഹാഭാരതയുദ്ധത്തിന്റെ പരിസമാപ്തി. മഹാത്മാവായ ഭീഷ്മരുടെ സൈന്യാധിപത്യത്തിൽ ആദ്യം വിവരിച്ച വ്യവസ്ഥകളോടെ തുടങ്ങിയ ആ ധർമ്മയുദ്ധം പതിനെട്ടാം ദിവസം രാത്രി ഒടുക്കത്തെ സേനാപതിയായ അശ്വത്ഥാമാവ് നടത്തിയ ഈ പൈശാചികമായ അറുകൊലയിലാണ് അവസാനിച്ചത്. ഇതിന്നർഥം ഏതു യുദ്ധവും, ഏതു പേരിലും വ്യവസ്ഥയിലുമെല്ലാം തുടങ്ങിയാലും, ഇങ്ങനെയൊക്കെത്തന്നെയായിരിക്കും കലാശമെന്നല്ലാതെ മറ്റെന്താവാം? ഈ യുദ്ധത്തിന്റെ ഒരു മുഖ്യനേതാവായ ധാർത്തരാഷ്ട്രജ്യേഷ്ഠന്നു വ്യാസൻ 'സുയോധനൻ' എന്നും 'ദുര്യോധനൻ' എന്നും വിരുദ്ധാർഥമായ രണ്ടു പേരിട്ടു വ്യവഹരിച്ചതിലും ഈയൊരാശയം ഉൾച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ പാശ്ചാത്യസാഹിത്യങ്ങളിലെ 'എപ്പിക്കു'കളെപ്പോലെ ചില യുദ്ധവീരന്മാരുടെ പരാക്രമം വർണിപ്പാൻ വേണ്ടിയല്ല, നേരേ മറിച്ച്, മനുഷ്യചരിത്രത്തിൽ യുദ്ധം വരുത്തിവയ്ക്കുന്ന ഭയങ്കരദുരന്തത്തെ എടുത്തു കാണിപ്പാൻ വേണ്ടിയാണ് ഭാരതേതിഹാസം രചിക്കപ്പെട്ടതെന്നു തീർത്തുപറയാൻ സംശയിക്കേണ്ടതില്ല. ഇതിഹാസമെന്നു പറഞ്ഞാൽത്തന്നെ ചരിത്രം, നടന്ന കഥ എന്നാണർഥം. ഭാരതമാകട്ടെ, നടന്ന കഥ

മാത്രമല്ല, നടക്കാനിരിക്കുന്ന കഥകൂടിയാണെന്ന് എവിടെ നോക്കിയാലും കാണുന്നു.

*   *   *   *

ഈ അറുകൊലയുടെ കഥ പിറ്റേന്നു രാവിലെ പാണ്ഡവരുടെ അടുക്കലെത്തി. യുധിഷ്ഠിരൻ പെട്ടെന്നു മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു. അതു തീർന്നുണർന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു നിർവേദമായി. പലകാലമായി പല കഷ്ടപ്പാടും സഹിച്ചു വല്ലപാടും ഇന്നലെ കൈനേടിയ ഈ മഹാവിജയം, പകൽവെളിച്ചത്തിൽ ഒന്നു നോക്കിക്കാണുവാൻ ഇട കിട്ടും മുമ്പേ, ഇതാ, ഒരു പരാജയമായിരിക്കുന്നു.

"ജയോയമജയാകാരോ, ജയസ്തസ്മാൽ പരാജയഃ*"

പ്രമാദംതന്നെ! പ്രമാദത്തിൽക്കവിഞ്ഞ ഒരു കൊല ജീവിതത്തിലില്ല. സമുദ്രം താണ്ടി സമ്പാദ്യവും കൊണ്ടുവരുന്ന കച്ചവടക്കാർ ഒരു കൈത്തോട്ടിൽ വച്ചു മുങ്ങിപ്പോയി. മരിച്ചവരോ, സ്വർഗത്തിലായി. ഇനി പാഞ്ചാലിയുടെ സ്ഥിതിയെന്താവും, വൃദ്ധനായ അച്ഛനും സഹോദരന്മാരും മക്കളുമെല്ലാം മരിച്ചിട്ട്?"

എല്ലാവരും ആ കൊലക്കളത്തിലെത്തി. ദ്രൗപദി മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീണു. ഭീമസേനൻ ചെന്നു താങ്ങി. അവൾ സാനുജനായ യുധിഷ്ഠിരനെ നോക്കി പറഞ്ഞു: "ഭാഗ്യവശാൽ, മക്കൾ ക്ഷത്രധർമ്മമനുസരിച്ചു വീണുപോയി എന്നും വച്ചു നിങ്ങൾക്ക് ഈ നേടിയ ഭൂമിയാകെ വാണുകൊള്ളാം; അർജുനാ, അങ്ങേയ്ക്കും ഭൂമി മുഴുവൻ നേടി എന്നു വച്ച് അഭിമന്യുവിനെ മറക്കാം; എന്നോടുകൂടി എല്ലാം മറന്നു സ്വസ്ഥമായിരിക്കാം! എന്നാൽ, എനിക്കിതു പൊറുക്കാൻ വയ്യ. ആ പാപിയായ ദ്രൗണിയെ ഇന്നു ചെന്നു കൊന്നില്ലെങ്കിൽ, ഞാനിവിടെ പ്രായോപവേശം കൊള്ളുകയാണ് - ഇതു മനസ്സിലാക്കിക്കൊൾവിൻ." കാടുകേറി ദൂരെയെങ്ങോ പോയ ദ്രൗണിയെ കണ്ടെത്തുക എളുപ്പമല്ലെന്നും മറ്റും പറഞ്ഞു യുധിഷ്ഠിരൻ അവളെ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ നോക്കി. പക്ഷേ, ദ്രൗപദി പ്രതിജ്ഞചെയ്തു: "ദ്രൗണിയുടെ ശിരസ്സിലുള്ളതായി കേൾക്കുന്ന സഹജമായ ചൂഡാമണി കൊണ്ടുവന്ന് അങ്ങയുടെ ശിരസ്സിലണിഞ്ഞുകാണണം, ഞാൻ ജീവിക്കണമെങ്കിൽ." തന്റെ ആ നിശ്ചയം നിറവേറ്റാൻ അവൾ ഭീമനെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു. ഭീമൻ വില്ലുമമ്പുമെടുത്തു തേരിലേറി നകുലനെ സാരഥിയാക്കി പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

കഥയെല്ലാമറിഞ്ഞു കൃഷ്ണൻ യുധിഷ്ഠിരനോടു പറഞ്ഞു: "യുധിഷ്ഠിരാ, താങ്കളുടെ പ്രിയസഹോദരൻ വല്ലാത്തൊരപകടത്തിലേക്കാണ് പോയിരിക്കുന്നത്. ദ്രോണർ പുത്രന്നു ബ്രഹ്മശിരസ്സെന്ന അസ്ത്രം നൽകിയിട്ടുണ്ട് - അതു ഭൂമി മുഴുവൻ ചുടും! ദ്രൗണി കോപിഷ്ഠനും ദുരാത്മാവും ചപലനും ക്രൂരനുമാണ്; ബ്രഹ്മശിരസ്സ് അറിയുകയും ചെയ്യാം. അതുകൊണ്ടു ഭീമനെ രക്ഷിക്കണം."

ഉടനെ കൃഷ്ണയുധിഷ്ഠിരാർജുനാദികളെപ്പേരുംകൂടി കൃഷ്ണന്റെ തേരിൽ പിന്തുടർന്നുചെന്നു. അവർ ക്ഷണത്തിൽ വഴിക്കുവച്ചു ഭീമനെ കണ്ടെത്തിയെങ്കിലും ക്രോധദീപ്തനായ അദ്ദേഹത്തെ തടഞ്ഞുനിർത്താൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

അശ്വത്ഥാമാവപ്പോൾ ഭാഗീരഥീകച്ഛത്തിൽ ഋഷികളോടുകൂടി ഇരുന്നരുളുന്ന കൃഷ്ണദ്വൈപായനന്റെ അടുത്തു ചെന്നു കൂടിയിരിക്കയായിരുന്നു. മേലാകെ നെയ്യുപുരട്ടി കുശചീരങ്ങൾ ധരിച്ചിരിക്കയാണ് അയാൾ. വില്ലേന്തി കയർത്തു വരുന്ന ഭീമനേയും പിന്നാലെ കൃഷ്ണയുധിഷ്ഠിരാദികളേയും കണ്ടു വ്യഥിതനായി ആ ബ്രഹ്മശിരസ്സുതന്നെ പ്രയോഗിപ്പാനുറച്ചു. ഇടങ്കൈകൊണ്ട് ഒരു പുൽക്കൊടിയെടുത്ത്

* *ഈ ജയം ജയമല്ല, മറിച്ച്, പരാജയം തന്നെയാണ്.*

ആ ദിവ്യാസ്ത്രം ആപാദിപ്പിച്ച് 'അപാണ്ഡവായ' എന്നു പറഞ്ഞു വിട്ടു. ആ പുൽക്കൊടിമേൽ മൂന്നു ലോകവും എരിക്കാൻ പോന്ന തീ ഉളവായി.

ദ്രൗണിയുടെ ഭാവം ആദ്യമേ കണ്ടറിഞ്ഞ കൃഷ്ണൻ അർജുനനോടു ദ്രോണരുപദേശിച്ച അതേ അസ്ത്രം പ്രയോഗിപ്പാൻ സമയമായെന്നു പറഞ്ഞു. അർജുനൻ തേരിൽ നിന്നിറങ്ങി, ആദ്യം ആചാര്യപുത്രന്നും പിന്നെ തനിക്കും സഹോദരന്മാർക്കുമെല്ലാം സ്വസ്തി ഭവിക്കട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞു ഗുരുദേവതമാരെ വന്ദിച്ച് 'അസ്ത്രം അസ്ത്രംകൊണ്ടടങ്ങട്ടെ' എന്നു മംഗളം സങ്കൽപ്പിച്ച് അതു പ്രയോഗിച്ചു – അതും മറ്റേതു പോലെ കത്തിജ്ജ്വലിക്കുകയായി.

ഇടിമുഴക്കവും മിന്നൽപ്പാളിച്ചയും ഭൂകമ്പവും – സർവഭൂതങ്ങളും പേടിച്ചരണ്ടു.

അപ്പോൾ സർവഭൂതാത്മാവായ നാരദനും ഭാരതപിതാമഹനായ കൃഷ്ണദ്വൈപായനനും ആ അസ്ത്രങ്ങൾക്കു നടുക്കു മറ്റു രണ്ടഗ്നികളെപ്പോലെ വന്നു നിന്നു.

അവർ പറഞ്ഞു: "പല ശസ്ത്രങ്ങളുമറിയുന്ന കഴിഞ്ഞുപോയ മഹാരഥന്മാരാരും ഈയൊരസ്ത്രം മനുഷ്യരിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടില്ല. നിങ്ങളെന്തേ ഈ മഹാനാശകാരിയായ സാഹസം ചെയ്യാൻ?"

അർജുനൻ അവരെ കണ്ട ഉടനെ തന്റെ അസ്ത്രത്തെ സത്വരം പ്രതിസംഹരിച്ചു, "ഭഗവാന്മാർ ഞങ്ങൾക്കും ലോകത്തിനും ഹിതം വരുത്തുമാറാകണം" എന്ന് അപേക്ഷിച്ചു.

ബ്രഹ്മതേജോഭവമായ ആ അസ്ത്രത്തെ, ബ്രഹ്മചര്യവ്രതമനുഷ്ഠിച്ചവന്നല്ലാതെ പ്രതിസംഹരിക്കുക ദുഷ്കരമാണ്; ചെയ്താൽ അത് അവന്റെയും കൂട്ടുകാരുടെയും തല തെറിപ്പിക്കും. അതിനാൽ, ദ്രൗണി അതു പ്രതിസംഹരിപ്പാൻ കഴിവില്ലാതെ വാശിപിടിച്ചു നിൽക്കുകയായി.

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു: "കുഞ്ഞേ, അർജുനൻ ദേഷ്യംകൊണ്ടോ നിന്നെ കൊല്ലാനോ അല്ല അസ്ത്രമെയ്തത്; അസ്ത്രത്തെ അസ്ത്രംകൊണ്ടടക്കാനാണ്. അയാളതു പ്രതിസംഹരിക്കയുംചെയ്തു. അങ്ങനെയുള്ള ആ അർജുനനേയും കൂട്ടരേയും നീയെന്തേ കൊല്ലണമെന്നു വിചാരിച്ചത്? ഈ ബ്രഹ്മശിരോസ്ത്രം വീണ രാഷ്ട്രത്തിൽ പന്തിരണ്ടുകൊല്ലം മഴ പെയ്യില്ല. അർജുനൻ അതറിഞ്ഞു പ്രതിസംഹരിച്ചു. നീയും ചെയ്യൂ. കോപമടക്കൂ, പാണ്ഡവർ നിരാമയരാവട്ടെ. നിന്റെ ചൂഡാമണിയും അവർക്കു കൊടുക്കണം, അതു കൊടുത്താലേ അവർ നിന്റെ പ്രാണൻ വിട്ടുതരൂ."

"പാണ്ഡവർ ഈ യുദ്ധംകൊണ്ടു നേടിയ രത്നങ്ങളിൽ ഇത്ര വിലപ്പെട്ടതൊന്നില്ല," ദ്രൗണി പറഞ്ഞു: "എന്റെ ഈ ചൂഡാമണിയുണ്ടെങ്കിൽ ശസ്ത്രവ്യാധിക്ഷുധങ്ങളിൽ നിന്നും ദേവദാനവനാഗരക്ഷഃപ്രഭൃതികളിൽ നിന്നും ഒന്നും ഭയപ്പെടേണ്ടതില്ല. അതെനിക്കുപേക്ഷിപ്പാൻ മനസ്സില്ല. എന്നാലും ഭഗവാൻ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ഞാനതു കൊടുത്തേക്കാം. ഇതാ, മണി. എന്നാൽ എന്റെ പുൽക്കൊടി പാണ്ഡവരുടെ സന്തതിയിലെങ്കിലും ചെന്നേശണം. അതു പ്രയോഗിച്ചതു വെറുതയായിക്കൂടാ. എനിക്കതു പ്രതിസംഹരിക്കാൻ വയ്യ. ഞാനതു പാണ്ഡവരുടെ സന്തതിയിലേക്കു തിരിക്കാം. ഭഗവാൻ പറഞ്ഞതു ചെയ്തില്ലെന്നു വേണ്ട."

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു: "അങ്ങനെയാവട്ടെ. നീ അതിനപ്പുറമൊന്നും വിചാരിക്കരുത്."

ദ്രൗണി അതു പാണ്ഡവഗർഭത്തിലേക്കു വിട്ടപ്പോൾ ഹൃഷീകേശൻ ഹർഷംപൂണ്ട് ആ പാപിയോടു പറഞ്ഞു: "അർജുനന്റെ പുത്രവധുവായ ഉത്തര പെറ്റുണ്ടാകുന്ന പരീക്ഷിത്ത് പാണ്ഡവവംശത്തെ നിലനിർത്തുകതന്നെ ചെയ്യും."

ദ്രൗണി ശുണ്ഠിയെടുത്തു: "അതുണ്ടാവില്ല. നീ പക്ഷപാതംകൊണ്ടു പറകയാണ്. എന്റെ വാക്കു മറിച്ചാവില്ല. ഞാൻ പ്രയോഗിച്ച അസ്ത്രം അവളുടെ ഗർഭത്തിലേശുകതന്നെ ചെയ്യും. അതിനെ രക്ഷിക്കാമെന്നു നീ കരുതേണ്ട."

ഭഗവാൻ പറഞ്ഞു: "ആ പരമാസ്ത്രം വീണാൽ വെറുതെയാവില്ലതന്നെ. എന്നാൽ

ആ ഗർഭം ചാപിള്ളയായാലും ദീർഘായുസ്സ് നേടും. നീ കാപുരുഷനും പലപ്പോഴും പാപംചെയ്തവനും ബാലജീവിതഘാതിയുമാണെന്നു ബുദ്ധിമാന്മാരെല്ലാം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. നീ അതിന്റെ ഫലം നേടുക: നീ മൂവായിരത്താണ്ടുകാലം എങ്ങുമേതും അറിയപ്പെടാതെ ഈ ഭൂമിയിൽ നടക്കും. നിസ്സഹായനായി വിജനപ്രദേശങ്ങളിൽ തെണ്ടിനടക്കും. പാപാത്മൻ, സർവവ്യാധികളും പിടിപെട്ടു ചോരയും ചലവും നാറിക്കൊണ്ടു കൊടുംകാടുകളിൽ തെണ്ടിയലയും. പരീക്ഷിത്താകട്ടെ, ആയുസ്സുനേടി, ബ്രഹ്മചര്യമനുഷ്ഠിച്ച് കൃപാചാര്യരിൽനിന്നു സർവാസ്ത്രങ്ങളും പഠിച്ചറിഞ്ഞ്, ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തിലിരുന്ന് അറുപതാണ്ടു ഭൂമി വാഴും. ഇവർക്കുശേഷം മഹാബാഹുവായ പരീക്ഷിത്ത്, ദുർബുദ്ധേ, നീ മിഴിച്ചുനിൽക്കേ, കുരുരാജാവായി വരും. ഞാനവനെ ജീവിപ്പിക്കും. എന്റെ തപസ്സിന്റെയും സത്യത്തിന്റെയും വീര്യം, നരാധമാ, നീ കണ്ടുകൊൾക."

വ്യാസനും പറഞ്ഞു: "നീ ഞങ്ങളെ അനാദരിച്ച് ആ കടുപ്പം ചെയ്തതുകൊണ്ടും ബ്രാഹ്മണനായിട്ടും നിന്റെ നടപടി ഇതായതുകൊണ്ടും, ദേവകീപുത്രൻ പറഞ്ഞ ഉത്തമവാക്യം തീർച്ചയായും ഫലിക്കും."

ദ്രൗണി പറഞ്ഞു : "ബ്രഹ്മൻ, അവിടുത്തോടുകൂടി ഞാനും മനുഷ്യരിൽ ഇരുന്നുകൊള്ളട്ടെ. ഭഗവാൻ പുരുഷോത്തമൻ സത്യവാക്കായിക്കൊള്ളട്ടെ."

അയാൾ പാണ്ഡവർക്കു ചൂഡാമണി കൊടുത്തു; മനം കെട്ട്, അവരെല്ലാം നോക്കിനിൽക്കെ കാടുകേറി.

'ശപിക്കപ്പെട്ടവൻ' എന്ന വാക്കു മുഴുവനർഥത്തിൽ വല്ലവരെപ്പറ്റിയും പറയാമെങ്കിൽ, അതീ അശ്വത്ഥാമാവിനെപ്പറ്റിയാണ്. അയാൾ നമ്മുടെ ചിരഞ്ജീവികളിൽ പ്രമുഖനുമാണ്.

ആയിരമായിരമാണ്ടുകളായി സർവവ്യാധികളും പിടിപെട്ടു ചോരയും ചലവും നാറി ഭൂമിയിലെ വിജനപ്രദേശങ്ങളിലും കൊടുംകാടുകളിലും തെണ്ടിയലയുന്ന, അഥവാ ഭഗവാൻ കൃഷ്ണദ്വൈപായനനോടൊപ്പം സർവമനുഷ്യരിലും കുടികൊള്ളുന്ന, ഈ ദ്രോണപുത്രൻ ഏതാണെന്നു നിങ്ങൾ ആലോചിച്ചുനോക്കിയോ? സ്നേഹംകൊണ്ട് ഒന്നായവർ തമ്മിൽപ്പോലും കാരണാന്തരങ്ങളാൽ ഉണ്ടായിത്തീരുന്ന ദ്വേഷമത്സരങ്ങൾ ആഘാതപ്രത്യാഘാതരൂപേണ വളർന്നു വളർന്നു കൊടിയ യുദ്ധങ്ങളായി പരിണമിച്ചു തലമുറകളിലൂടെ വീണ്ടും പ്രതികാരേച്ഛയായി ഈട്ടംകൂടി, തനിക്കുള്ള അനർഘമായ രത്നം പൊയ്പ്പോയാലും എതിരാളിക്കു മൂലോച്ഛേദം വരുത്തിയേ നിൽക്കൂ എന്ന വാശിയായി വേരുറയ്ക്കുന്ന ആ പക, പക എന്നു പറയുന്ന മനുഷ്യശാപമുണ്ടല്ലോ, അതിന്റെ പ്രതിനിധിയല്ലാതെ മറ്റൊന്നുമല്ല ഈ ചെകുത്താൻ. അതിനെ, അവനെ, എപ്പോഴും എവിടെയും കരുതിയിരുന്നുകൊള്ളുക എന്ന താക്കീതാണ്, അശ്വത്ഥാമാവിനെ ചിരഞ്ജീവിയും സർവവ്യാപിയുമായി കല്പിച്ചതിന്നർഥം. ശ്രീയെയെന്നപോലെ ജ്യേഷ്ഠ (ചേട്ട)യേയും ഭഗവതിയായിക്കണ്ട ആർഷസംസ്കാരം വ്യാസനെയെന്നപോലെ അശ്വത്ഥാമാവിനെയും ചിരഞ്ജീവിയെന്നു വാഴ്ത്തുന്നത് ഒരിക്കലും നിരർഥകമല്ല.

ഭാരതപര്യടനം (കുട്ടികൃഷ്ണമാരാര്)

- തനിക്ക് സ്വർഗപ്രാപ്തി ലഭിക്കുമെന്ന് ദുര്യോധനൻ ബലമായി വിശ്വസിച്ചതിന്റെ അടിസ്ഥാനമെന്ത്? പാഠഭാഗം വിശകലനം ചെയ്ത് കുറിപ്പ് തയാറാക്കുക.

- പാണ്ഡവർ നേടിയ വിജയത്തെ 'വല്ലപാടും നേടിയ വിജയം' എന്ന് ലേഖകൻ വിശേഷിപ്പിച്ചതിന്റെ ഔചിത്യം ചർച്ചചെയ്ത് അവതരിപ്പിക്കുക.

- "വിഷത്തെക്കാൾ വർജ്യമാകും
  നരചിത്തം ദുഷിക്കുകിൽ"

  ഈ വരികളിൽ തെളിയുന്ന ആശയം പാഠഭാഗത്തെ ഉചിതമായ ഒരു സന്ദർഭവുമായി ബന്ധിപ്പിച്ച് കുറിപ്പ് തയാറാക്കുക.

- "ബന്ധുക്കളുടെ മധ്യത്തിൽ പ്രതാപത്തോടും ശ്രീയോടും കൂടി തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ദുര്യോധനൻ കാണിച്ച അഹങ്കാരത്തിലും സ്വപ്രത്യയസ്ഥൈര്യത്തിലും എതിരാളികളോടുള്ള അവജ്ഞയിലും മറ്റും മറ്റും ആദരണീയമായ ഒരംശമുണ്ടെന്ന് ആർക്കാനും തോന്നിയിരിക്കുമോ?"

  അടിവരയിട്ട പദത്തെ അതേ അർഥത്തിൽ പ്രയോഗിച്ച് മറ്റൊരു വാക്യം നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നത് ശ്രദ്ധിക്കൂ:

  "കർണന്റെ സ്വപ്രത്യയസ്ഥൈര്യം ഭാരതകഥയിലെ പുകൾപെറ്റ ദൃഷ്ടാന്തമാണ്."
  പാഠഭാഗത്തുള്ള മറ്റുചില പ്രയോഗങ്ങൾ നോക്കുക:

  - പ്രീണിപ്പിക്കുക
  - ആഘാതപ്രത്യാഘാതങ്ങൾ
  - ബലികഴിക്കുക

  സന്ദർഭങ്ങളിൽനിന്ന് അവയുടെ പ്രയോഗം കൊണ്ടുണ്ടായ ശക്തി കണ്ടെത്തി സ്വന്തമായി പുതിയ വാക്യങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുക.

- "അതിനെ, അവനെ, എപ്പോഴും എവിടെയും കരുതിയിരുന്നുകൊള്ളുക എന്ന താക്കീതാണ്, അശ്വത്ഥാമാവിനെ ചിരഞ്ജീവിയും സർവവ്യാപിയുമായി കല്പിച്ചതിന്നർഥം."
  കുട്ടികൃഷ്ണമാരാരുടെ ഈ പ്രസ്താവനയോടുള്ള നിങ്ങളുടെ പ്രതികരണം എഴുതുക.

- ദ്രോണർ എന്ന നാമത്തിൽനിന്നാണ് ദ്രൗണി എന്ന നാമം ഉണ്ടായത്. ഇതുപോലെ ഭേദകങ്ങളിൽ (വിശേഷണങ്ങളിൽ) നിന്ന് ഉണ്ടാകുന്ന നാമങ്ങളുമുണ്ട്. ഇവയെ തദ്ധിതങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നു. മറ്റുചില ഉദാഹരണങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കൂ.

ഭീമൻ	ഭൈമി
ദശരഥൻ	ദാശരഥി
സുമിത്ര	സൗമിത്രി

വെള്	വെണ്മ
കേമം	കേമത്തം
കള്ളം	കള്ളത്തരം

കടത്തനാട്	കടത്തനാടൻ
കേട്ട	കേട്ടവൻ

ഒന്ന്	ഒന്നാമൻ
ആറ്	ആറാമൻ

ഇങ്ങനെ പദങ്ങൾ രൂപപ്പെടുന്നതിന്റെ പ്രത്യേകതകൾ ശ്രദ്ധിക്കൂ. ഇതുപോലുള്ള പദങ്ങൾ ഭാഷയിൽ ധാരാളമുണ്ട്. തദ്ധിതങ്ങൾ പലഭാഗങ്ങളായി തിരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഓരോ വിഭാഗവും തിരിച്ചറിഞ്ഞ് ഉദാഹരണങ്ങൾ കണ്ടെത്തി എഴുതുക.

- 'ഭീഷ്മകർണഗാന്ധാരസിന്ധുരാജാദി' എന്ന സമസ്തപദത്തെ ഭീഷ്മർ, കർണൻ, ഗാന്ധാരൻ, സിന്ധുരാജൻ ആദിയായ എന്ന് ഘടകങ്ങളാക്കി മാറ്റി എഴുതാം.

ചുവടെ കൊടുത്ത ഉദാഹരണങ്ങൾ വായിക്കൂ.

സമസ്തപദം	ഘടകപദങ്ങൾ
ഭാഗീരഥീകച്ഛം	ഭാഗീരഥിയുടെ കച്ഛം
ഗജാശ്വരഥങ്ങൾ	ഗജങ്ങളും അശ്വങ്ങളും രഥങ്ങളും
യഥേഷ്ടം	ഇഷ്ടംപോലെ
മുകിൽവർണൻ	മുകിലിന്റെ വർണത്തോടുകൂടിയവൻ

ഇവ ഘടകപദങ്ങളാക്കിയെഴുതിയപ്പോൾ ഏതേത് പദങ്ങൾക്കാണ് പ്രാധാന്യം വന്നത് എന്നു കണ്ടെത്തി അവയുടെ സവിശേഷതകൾ വിശദീകരിക്കുക.

- പാഠഭാഗത്ത് പരിചയപ്പെട്ട അശ്വത്ഥാമാവിന്റെ സ്വഭാവസവിശേഷതകളെക്കുറിച്ച് വിവരണം തയാറാക്കുക.

- "മനുഷ്യചരിത്രത്തിൽ യുദ്ധം വരുത്തിവയ്ക്കുന്ന ഭയങ്കരദുരന്തത്തെ എടുത്തുകാണിപ്പാൻ വേണ്ടിയാണ് ഭാരതേതിഹാസം രചിക്കപ്പെട്ടതെന്നു തീർത്തു പറയാൻ സംശയിക്കേണ്ടതില്ല."

  പാഠഭാഗം ഉൾക്കൊണ്ട് 'യുദ്ധങ്ങളെല്ലാം സർവനാശത്തിലേക്കു നയിക്കുന്നു' എന്ന വിഷയത്തിൽ പ്രഭാഷണം തയാറാക്കുക.